2101002501050042
EXAMINATION NOVEMBER 2024
BACHELOR OF ARTS (EXTERNAL) FIRST YEAR
SANSKRIT – II-LEVEL 5

[**Time: As Per Schedule]** **[Max. Marks:100]**

Instructions: **1. Fill up strictly the following details on your answer book** **a.** Name of the Examination : **BACHELOR OF ARTS (EXTERNAL) FIRST YEAR** b. Name of the Subject : **SANSKRIT – II LEVEL 5** c. Subject Code No : **2101002501050042** 2. Sketch neat and labelled diagram wherever necessary. 3. Figures to the right indicate full marks of the question. 4. All questions are compulsory.

Seat No:

Student's Signature

English Version **[Max. Marks:100]**

Q.1 A. Answer briefly. (any five) **10**

1) What is the problem of Bhasa?
2) Name any eight 'पर्व' of the Mahabharata.
3) Write the Mangala Shloka of ऊरुभङ्गम्'
4) What is 'नान्दी'? Write the 'नान्दी' Shloka of दशकुमारचरितम्'.
5) Mention the three peculiarities of Bhasa's play?
6) "त्रयोऽग्नयस्त्र्यो देवाः त्रयो वेदास्त्रयोगुणाः । त्रयो दण्डिप्रबन्धाश्च त्रिषु लोकेषु विश्रुताः ।।" explain the Shloka.
7) What was the forecast uttered by the Goddess, according to Chandrasena?

B. Identify Grammetical form : **10**

(1) युवयो: (2) मम (3) त्वया (4) रामाय (5) हरिणा

Q.2 A. Translate. (any two) **10**

(१) करिवरकरयूपो बाणविन्यस्त दर्भो

हतगजचयनोच्चो वैरवह्निप्रदीप्तः ।
ध्वजविततवितानः सिंहनादोच्चमन्त्रः
पतितपशुमनुष्यः संस्थितो युद्धयज्ञः ।।

(२) यत्कृष्टा करनिग्रहाञ्चितकचा धूते तदा द्रौपदी
यद् बालोऽपि हतस्तदा रणमुखे पुत्रोऽभिमन्युः पुनः ।
अक्षव्याजजिता वनं वनमृगैर्यत् पाण्डवाः संश्रिताः
नन्वल्पं मयि तैः कृतं विमृश भो दर्पाहृतैः दीक्षितैः ।।

(३) वीर्याकरः सुतशतः प्रविभक्त चक्षुः
दर्पोद्यतः कनकयूपविलम्बबाहुः ।
सृष्टो दिवं त्रिदिवरक्षणजातशङ्कैः
देवैररातितिमिराञ्जलि ताडिताक्षः ।।

(४) येनेन्द्रस्य स पारिजातकतरुमानेन तुल्यं हृतो
दिव्यं वर्ष सहस्रमर्णवजले सुप्तश्च यो लीलया ।
तीव्रां भीमगदां प्रविश्य सहसा निर्व्याजयुद्धप्रिय
स्तेनाहं जगतः प्रियेण हरिणा मृत्योः प्रतिग्राहितः ।।

B. Explain rferance to the context. (any two) **10**

(१) - - - अन्यस्यामपि जात्यां मे त्वमेव जननी भव ।
(२) - - - वयं चैवंभूता गुरुसुतधनुर्मञ्चतु भवान् ।
(३) - - - हृष्टा शिवाः रथमुखादवतारयन्ति ।
(४) - - - अद्यप्रभृति नास्तीदं पूर्वभुक्तं तवासनम् ।

Q.3 A. Translate. (any two) **10**

(१) अस्ति द्रविडेषु काञ्ची नाम नगरी । तस्यामनेककोटिसारः श्रेष्ठिपुत्रः शक्तिकुमारो नाम आसीत् । सः अष्टादशवर्षदेशीयः चिन्ताम् आपेदे नास्ति अदाराणां अननुगुणदाराणां वा सुखं नाम । तत्कथं नु गुणवद्द्विन्देयं कलत्रम् ? इति । अथ पर प्रत्याहृतेषु दारेषु याद्रच्छिकीं गुणसंपत्तिमनभिसमीक्ष्य वार्तान्तिकोनाम भूत्वा वस्त्रान्तर्पिनद्धशालिप्रस्थो भुवं बभ्राम । लक्षणज्ञः अयम् इति अमुष्मै कन्या कन्यावन्तः प्रदर्शयांबभूवुः ।

(२) अभिहत्य भूतलाकाशयोरपि क्रीडान्तराणि दर्शनीयान्यनेकेनैवाकेनैव कन्दुकेनादर्शयत्। चन्द्रसेनादिभिश्च प्रियसंखीभिः सह विहृत्य विहृत्यान्ते । चाभिवन्द्य देवीं मनसा मे सानुरागेणैव परिजनेन चानुगम्यमाना कुवलयसरमिव कुसुमशरस्य मय्यपाङ्गं

समर्पपयन्ती, सापदेशम् असकृदावर्त्यमान वदनचन्द्रमण्डलतया स्वहृदयमिव मत्समीपे प्रेरितं प्रतिनिवृत्तं नवेत्यालोकयन्ती, सह सखीभिः कुमारीपुरमगमत् ।

(३) अस्ति त्रिगर्तो नाम जनपदः । तत्रासन्गृहिणस्त्रयः स्फीतसारधनाः सोदर्याः धनक-धान्यक धन्यकाख्याः । तेषु जीवत्सु न ववर्ष वर्षाणि द्वादश दशशताक्षः, क्षीणसारं सस्यम् औषध्याः वन्ध्याः न फलवन्तो वनस्पतयः क्लीबा मेघाः, क्षीणस्त्रोतसः स्रवन्त्यः, पङ्क शेषाणि पल्वलानि, विरलीभूतं कन्दमूलफलम्, अवहीनाः कथाः । गलिताः कल्याणोत्सवक्रियाः, बहूलिभूतानि तस्करकुलानि, अन्योन्यमभक्षयन् प्रजाः, शून्यीभूतानि नगरग्रामखर्वटपुट भेदनादीनि ।

(४) परितुष्टश्च विधिवदुपयम्य कन्यां निन्ये । नीत्वा एतदनपेक्षः कामपि गणिकामवरोधमकरोत् । तामप्यसौ प्रियसखीम् इव उपाचरत । पतिं च मुक्त तन्द्रा पर्यचरत्। गृहकार्याणि चाहीनमन्वतिष्ठत् । परिजनं च दाक्षिण्यनिधिः आत्माधीनमकरोत् । तद्गुणवशीकृतश्च भर्ता सर्वमेव कुटुम्बं तदायत्तमेव कृत्वा तदेकाधीनजीवितशरीस्त्रिवर्ग निर्विवेश । तद् ब्रवीमि -' गृहिणः प्रिय हिताय दारगुणाः ' इति ।

B. Explain reference to the context. (any two) **10**

(१) तद् ब्रवीमि 'स्त्रीहृदयं क्रूरं । '
(२) तद् ब्रवीमि 'गृहिणः प्रियहिताय दारगुणाः । '
(३) प्रक्षिप एनं सागरे ।
(४) अहं च दैवात्तवैव जीवितेशस्य हस्ते पतिता ।

Q.4 Narrate the characteristics of कथा and आख्यायिका and describe the literary form of 'दशकुमारचरितम्' । **20**

OR

"Duryodhana's character sublimated "उरूभङ्गम्" examine the appropriateness of the statements by giving appropriate quotations from the play. **20**

Q.5 Write critical notes : (any two) **20**

1) नितम्बवतीवृत्तान्तः ।
2) निम्बवतीवृत्तान्तः ।
3) युद्धभूमिवर्णनम् ।
4) Dialogue between Duryodhana and Balram.

****

Q.1 અ)ટૂંકમાં જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ) **10**

1) ભાસ સમસ્યા એટલે શું ?
2) મહાભારતના કોઇપણ આઠ પર્વોના નામ લખો.
3) ऊरुभङ्गम्' નો મંગલ શ્લોક લખો.
4) નાન્દી એટલે શું ? दशकुमारचरितम्' નો નાન્દી શ્લોક લખો.
5) ભાસના રૂપકોની ત્રણ વિશેષતાઓ જણાવો.
6) "त्रयोऽग्नयस्त्र्यो देवाः त्रयो वेदास्त्रयोगुणाः । त्रयो दण्डिप्रबन्धाश्च त्रिषु लोकेषु विश्रुताः । ।" શ્લોક સમજાવો.
7) ચંદ્રસેનાના મતાનુસાર દેવીએ ભાખેલું ભવિષ્ય શું છે ?

બ. રૂપો ઓળખાવો : **10**

(1) युवयो: (2) मम (3) त्वया (4) रामाय (5) हरिणा

Q.2 અ. અનુવાદ કરો.(ગમે તે બે) **10**

(१) करिवरकरयूपो बाणविन्यस्त दर्भो
हतगजचयनोच्चो वैरवह्निप्रदीप्तः ।
ध्वजविततवितत्तवितानः सिंहनादोच्चमन्त्रः
पतितपशुमनुष्यः संस्थितो युद्धयज्ञः । ।

(२) यत्कृष्टा करनिग्रहाञ्चितकचा द्यूते तदा द्रौपदी
यद् बालोऽपि हतस्तदा रणमुखे पुत्रोऽभिमन्युः पुनः ।
अक्षव्याजजिता वनं वनमृगैर्यत् पाण्डवाः संश्रिताः
नन्वल्पं मयि तैः कृतं विमृश भो दर्पाहृतैः दीक्षितैः । ।

(३) वीर्याकरः सुतशतः प्रविभक्त चक्षुः
दर्पोद्यतः कनकयूपविलम्बबाहुः ।
सृष्टो दिवं त्रिदिवरक्षणजातशङ्कैः
देवैररातितिमिराञ्जलि ताडिताक्षः । ।

(४) येनेन्द्रस्य स पारिजातकतरुमानेन तुल्यं हृतो
दिव्यं वर्ष सहस्रमर्णवजले सुप्तश्च यो लीलया ।
तीव्रां भीमगदां प्रविश्य सहसा निर्व्याजयुद्धप्रिय
स्तेनाहं जगतः प्रियेण हरिणा मृत्योः प्रतिग्राहितः । ।

બ. સસંદર્ભ સમજાવો. (ગમે તે બે) 10

(१) - - - अन्यस्यामपि जात्यां मे त्वमेव जननी भव ।
(२) - - - वयं चैवंभूता गुरुसुतधनुर्मञ्चतु भवान् ।
(३) - - - हृष्टा शिवाः रथमुखादवतारयन्ति ।
(४)- - - अद्यप्रभृति नास्तीदं पूर्वभुक्तं तवासनम्

Q.3 અ. અનુવાદ કરો. (ગમે તે બે) 10

(१) अस्ति द्रविडेषु काञ्ची नाम नगरी । तस्यामनेककोटिसारः श्रेष्ठिपुत्रः शक्तिकुमारो नाम आसीत् । सः अष्टादशवर्षदेशीयः चिन्ताम् आपेदे नास्ति अदाराणां अननुगुणदाराणां वा सुखं नाम । तत्कथं नु गुणवद्विन्देयं कलत्रम् ? इति । अथ पर प्रत्याहृतेषु दारेषु याद्रच्छिकीं गुणसंपत्तिमनभिसमीक्ष्य वार्तान्तिकोनाम भूत्वा वस्त्रान्तर्पिनद्धशालिप्रस्थो भुवं बभ्राम । लक्षणज्ञः अयम् इति अमुष्मै कन्या कन्यावन्तः प्रदर्शयांबभूवुः ।

(२) अभिहत्य भूतलाकाशयोरपि क्रीडान्तराणि दर्शनीयान्यनेकेनैवाकेनैव कन्दुकेनादर्शयत्। चन्द्रसेनादिभिश्च प्रियसंखीभिः सह विहृत्य विहृत्यान्ते । चाभिवन्द्य देवीं मनसा मे सानुरागेणैव परिजनेन चानुगम्यमाना कुवलयसरमिव कुसुमशरस्य मय्यपाङ्गं समर्पपयन्ती, सापदेशम् असकृदावर्त्यमान वदनचन्द्रमण्डलतया स्वहृदयमिव मत्समीपे प्रेरितं प्रतिनिवृत्तं नवेत्यालोकयन्ती, सह सखीभिः कुमारीपुरमगमत् ।

(३) अस्ति त्रिगर्तो नाम जनपदः । तत्रासन्गृहिणस्त्रयः स्फीतसारधनाः सोदर्याः धनक-धान्यक धन्यकाख्याः । तेषु जीवत्सु न ववर्ष वर्षाणि द्वादश दशशताक्षः, क्षीणसारं सस्यम् औषध्याः वन्ध्याः न फलवन्तो वनस्पतयः क्लीबा मेघाः, क्षीणस्त्रोतसः स्रवन्त्यः, पङ्क शेषाणि पल्वलानि, विरलीभूतं कन्दमूलफलम्, अवहीनाः कथाः । गलिताः कल्याणोत्सवक्रियाः, बहूलिभूतानि तस्करकुलानि, अन्योन्यमभक्षयन् प्रजाः, शून्यीभूतानि नगरग्रामखर्वटपुट भेदनादीनि ।

(४) परितुष्टश्च विधिवदुपयम्य कन्यां निन्ये । नीत्वा एतदनपेक्षः कामपि गणिकामवरोधमकरोत् । तामप्यसौ प्रियसखीम् इव उपाचरत । पतिं च मुक्त तन्द्रा पर्यचरत्। गृहकार्याणि चाहीनमन्वतिष्ठत् । परिजनं च दाक्षिण्यनिधिः आत्माधीनमकरोत् । तद्गुणवशीकृतश्च भर्ता सर्वमेव कुटुम्बं तदायत्तमेव कृत्वा तदेकाधीनजीवितशरीरस्त्रिवर्ग निर्विवेश । तद् ब्रवीमि -' गृहिणः प्रिय हिताय दारगुणाः ' इति ।

બ. સસંદર્ભ સમજાવો. (ગમે તે બે) 10

(१) तद् ब्रवीमि 'स्त्रीहृदयं क्रूरं । '

(२) तद् ब्रवीमि 'गृहिणः प्रियहिताय दारगुणाः । '
(३) प्रक्षिप एनं सागरे ।
(४) अहं च दैवात्तवैव जीवितेशस्य हस्ते पतिता ।

Q.4 કથા અને આખ્યાયિકાના લક્ષણો જણાવી "दशकुमारचरितम्" સાહિત્ય સ્વરૂપ સ્પષ્ટ કરો. **20**

અથવા **20**

"उरूभङ्गम् " માં ભાસે દુર્યોધનના પાત્રનું ઉર્ધ્વીકરણ કર્યું છે." વિધાનની રૂપકના વિવિધ યોગ્ય સંવાદોના અવતરણો ટાંકી સમીક્ષા કરો.

Q.5 વિવેચનાત્મક નોંધ લખો: (ગમે તે બે) **20**

1) नितम्बवतीवृत्तान्त: ।
2) निम्बवतीवृत्तान्तः ।
3) युद्धभूमिवर्णनम् ।
4) દુર્યોધન-બલરામ સંવાદ

*****END*****